

Hazánk nyugati fertálya, s azon belül is Vas megye a maga hetvennél több arborétumával, kastélykertjével, az ország leggazdagabb vidéke. A környék földbirtokos családjai sorra alakították ki környezetükben a kikapcsolódást, a gyönyörködést, s esetenként a tudományt is szolgáló szebbnél-szebb parkokat. A legjelentősebbek közülük a Saághy István által alapított Kámoni Arborétum, az Ambrózy-Migazzi István által létrehozott Jeli Arborétum, Baich Mihály Szelestei Arborétuma, az Erdődyek vépi és a Batthyányak körmendi kastélykertjei.

Kőszeg északkeleti részén a Címerpajzs dűlőben található a helyi védettséget élvező Chernelkert. A várost ölelő zártkerti gyümölcsösök, szőlők között volt a Chernel család mintegy 1,5 hektáros birtoka is, melyet gazdasági célokra használtak mindaddig, míg Chernel István, a jeles ornitológus, Kőszeg leghíresebb szülőtte emlékkertté, madárvédelmi mintateleppé nem alakította.

A Chernel család története az Árpád-házi királyok idejébe nyúlik vissza. IV. Béla királyunk Mixe mestert és a fiát – akiktől a Chernelék eredeztetik magukat - a karakói várjobbágyság alól felmentette, és nemességhez juttatta. Megélhetésükhöz birtokot, mégpedig “két eke alá való földtért”, az egykori Gólya-Damonyán

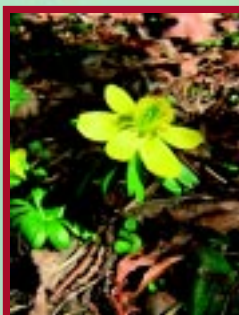
májvirág

medvefű kankalin

fehér sáfrány

téltemető

Chernel István múzeum

Chernel Kálmán – a kert alapítójának édesapja - Sopron vármegye aljegyzője. Ő írta meg Kőszeg szabad királyi városa jelene és múltja címmel a település mind-ezidáig legteljesebb monográfiáját, s nem utolsósorban ő indította el a tudományos pályáján Herman Ottót, utolsó polihistorunkat. Fia István korán az ornitológia bűvkörébe került, s bár családja jogi pályára szánta, a diploma megszerzése után a Magyar Királyi Ornithológiai Központ külső munkatársa lett, majd Herman Ottó halálát követően követte őt az igazgatói székben.

A kert délkeleti lejtésű, eredetileg mintegy 1,5 hektár nagyságú, tengerszint feletti magassága 300-320 méter. Kőszeg környékére a szubalpin éghajlat jellemző, az évi csapadék 750-800 mm, a legtöbb az országban, az évi középhőmérséklet 9,5°C, meglehetősen hűvös, ugyanakkor szélsőségektől mentes.

Chernel István a kert kialakításához 1898-ban fogott hozzá, amikor is nemzeti ünnepeink, és családi események kapcsán emlékfákat kezdett ültetni, majd sűrű sövényeket alakított ki, hogy a madarak számára megfelelő fészkelő- és búvóhelyet létesítsen. Baráti kapcsolatot ápolt számos környékbeli arborétum gazdájával, s a telepítendő növények egy részét is Kámonból,

(ma Chernelháza Damonya) kaptak. A család sok jelentős közéleti szereplőt, tudóst, politikust, katonát adott a hazának, s szolgálataikért számos helyen nyertek további birtokokat.

mogorós pele

korai denevér

leánykőkörcsin

árnika

Szelestéről szerezte be. A kerttel hármast célt kívánt szolgálni, úgymint madárvédelmi mintaterületet létrehozni, emlékparkot kialakítani, és a gyönyörködtetni. Korai halálát követően utódai többé-kevésbé megpróbálták a park értékeit fenntartani, bár a gyümölcs-termesztés ismét előtérbe került.

A II. világháborút követően a kertet államosították, s gazdálkodóknak bérbe adták, megteremtve az esélyét a teljes pusztulásnak. Szerencsére Horváth Ernő a Vas Megyei Múzeumok igazgatóhelyettese és még sokan mások, szót emeltek a kert érdekében, így az 1965-ben a múzeum birtokába került. A kertet Retkes József tervei alapján rekonstruálták, s megnyitották a nagyközönség számára. Területe a szomszédos kertek megvásárlását követően 1972-re 2,5 hektárra nőtt. 1972-ben, egy kis faházban elkészült a Chernel István Múzeum, melyben a Chernel hagyatékon túl Kőszeg környékének élővilágát bemutató gyűjtemény is helyet kapott.

1994-ben a két éve zárva tartó arborétum és múzeum a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (majd 2002-es megalakulását követően az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság) kezelésébe került. A Chernel István Múzeum az igazgatóság által épített új épületben kapott helyet, s megkez-

kárpáti sáfrány

kakasmandikó

havasszépék

dődött a besűrűsödött kert felújítása. Hangulatos úttal sikerült feltárni a kert korábban gyümölcsösként használt, s Horváth Ernő által díszfákkal beültetett részét.

Itt kapott helyet - a másik híres kőszegi ornitológus Bechtold István példáját követve - a ragadozó madárgondozó és vissztelepítő központ. A röpdékben mintegy 60-80 faj egyedeit gondozzuk, s közülük számos példányt, például fehér és fekete gólyákat, pusztai sast, uhut, hóbaglyot, vándorsólymot, egerészölyvet, vörös vércsét a látogatóink is megtekinthetnek.

2002-ben készült el a kőszegi szobrászművész, Tornai Endre András által készített rendhagyó kapu, mely különlegességével - hiszen úgy néz ki, mint Jancsi és Juliska mézeskalács háza - sokakat becsal a kertbe.

A kertben majd kétszáz fásszárú növény, az 1998-ban kialakított védett növényeket bemutató tanösvényen mintegy 120 lágyszárú- és cserjefaj tekinthető meg. A kert növényállományának legjelentősebb értéke a kínai aranyfenyő, melynek hazánkban ez az egyetlen termő korú példánya. Nagyon szépek a Chernel által ültetett további idős fenyők is, mint a pusztulófélben lévő hemlockfenyő, a kaukázusi jegenyefenyő, néhány méretes tiszafa és számos vörös- és lucfenyő. Utóbbiakból a gyökérrontó tapló és a közelmúlt szű károsítása számosat elpusztított. Ugyancsak említést érdemelnek a kert alsó felében fává nőtt magyal, a tavasszal tö-

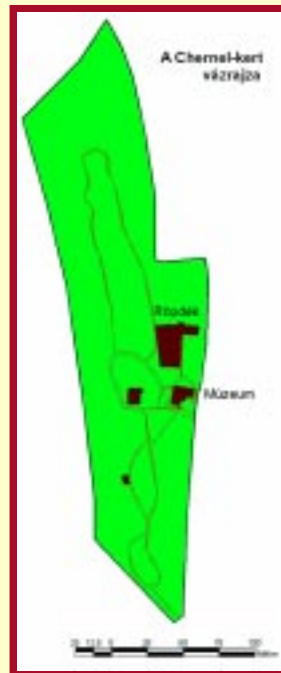
uhu

megesen virágzó kárpáti sáfrány, s a kertet virágpompába varázsoló gyönyörű havasszépék.

A Horváth Ernő által telepített növények közül kiemelkedő szépségű a bőven termő atlasz cédrus, a különböző jegenyefenyők, s egy különösen nagy méretű gömb hamisciprus.

1965-ben védetté nyilvánította a kertet az Országos Természetvédelmi Hivatal, s ugyanekkor a kert mellett állították fel Chernel István emlékművét, melyre a portrét Mayer Sándor szombathelyi szobrászművész készítette.

A múzeum munkanapokon 8-16 óra között tekinthető meg, a kert áprilistól októberig szombat-vasárnap is látogatható.

tavaszi hérics

Órségi Nemzeti Park Igazgatóság
9941 Óriszentpéter, Siska szer 26/a.
Tel.: 94/548-034, Internet: www.orseginpi.hu
Szolgáltatásaink:
- csoportvezetés, előadások természetvédelmi és néprajzi témakörben
- erdei iskolához terepi programok és kézműves foglalkozások szervezése
- családoknak és csoportoknak szálláslehetőség

Kiadó: Órségi Nemzeti Park Igazgatóság, Óriszentpéter
Felélős kiadó: dr. Markovics Tibor igazgató
Szöveg: dr. Markovics Tibor
Fotó: dr. Markovics Tibor, Kóródi Blanka
Előkészítés: TOSO Kft., Szentgotthárd

Készült a Miniszterelnöki Hivatal Turisztikai Államtitkárságának és a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium támogatásával.

A KŐSZEGI CHERNEL-KERT

